

Şurada *Faziletin Ticarileşmesi* (The Merchandising of Virtue) diye bir yazı var.

It is immoral to be in opposition of the market system and not live (like the Unabomber) in a hut isolated from it

But there is worse:

It is even more, much more immoral to claim virtue without fully living with its direct consequences

Serbest piyasaya karşı olup (Unabomber gibi) bir kulübede, ondan yalıtılmış *yaşamamak* ahlaksızlıktır.

Ama daha kötüsü de var:

İddialarına uygun yaşamayıp, bir de bunun üstüne fazilet iddiasında bulunmak çok daha büyük bir ahlaksızlıktır.

Ben bu kadar *ahlaksızlık* ifadesi kuracak değilim: Verdiği örnek Susan Sontag'la alakalı bir hatırası, N. N. Taleb borsada alım satım yaparak geçindiğini söyleyince Sontag cümle ortasında dinlemeyi bırakmış, asistanı da çocuk katili gibi bakmış, onu anlatıyor. Öldükten sonra Sontag'ın New York'taki dairesi 28 Milyon dolara satılmış. *Hem serbest piyasaya karşı olup, hem de onun nimetlerinden sonuna kadar faydalanmaktan* bahsediyor.

Bu ahlaksızlık kendilerine *solcu* diyen çoğu tipte mevcut. Söylem güzel, çiçek böcek eşitlik, amenna, ama bu söylemin arkasında kapitalist sistemle bir *yasak aşk* var. İnsanları *adalet edebiyatıyla* kandırıp, en azından fazilet tellallığı yaptıktan sonra, o sistemin içinde ticaret yapıyorsanız, aslında sistemin *emniyet sübabı* tarzı bir rolünüz var demektir. Evine ekmek götürmek zorunda olduğu için polislik yapan birine *kapitalist sistemin askeri* diye bakıyorsanız, kapitalist sistemin küçük sosyalistleri de bilerek ve isteyerek *kapitalist sistemin metresliğini* yapıyor.

Taleb'in *karşı olan gitsin bir kulübede yaşasın* tavrı da anlamlı değil, çünkü kapitalist sisteme *sıfırdan* alternatif üretemezsiniz, onun çözdüğü sorunları çözen ve yarattığı sorunları da çözebilen bir sosyal sistem için, onun içinde yaşamamız gerekir ama en azından erdem satarak *ilgi fahişeliği* yapmayı bırakıp, nerede durduğumuzu daha iyi tespit edebiliriz.

If your private life conflicts with your intellectual opinion, it cancels your intellectual ideas, not your private life

and

If your private actions do not generalize then you cannot have general ideas

Eğer özel hayatınız fikirlerinizle çelişiyorsa, fikirleriniz değil, özel hayatınız dikkate alınır.

ve

Eğer özel hayatınız genelleşemiyorsa, genel fikriniz yok demektir.

Bu güzel bir kriter: İnsanın sınavı laflarıyla değil, hayatıyla. Hepimiz aşağı yukarı *adaletin* nasıl olması gerektiğini biliyoruz, bazılarımız bunu ifade ediyor, bazılarımız susuyor. Dünyanın nasıl bir yer olmasını istersiniz? Birbirimize güvendiğimiz ve gelecek endişesi olmayan bir yer olmasını isteriz, ama böyle bir yer yok. İnsanların devamlı arkalarını kollamaları, geleceği planlamaları, başkalarından ve hayatın tabiatından gelen kötülük, hastalık ve zayıflığa karşı dikkatli olmaları gerekiyor.

Böyle bir dünyada insanlara kendi faziletinizi satabilirsiniz. Mücadele yokmuş, eli kolu küçük fani insanlar değilmiş gibi yapabilirsiniz, dünyaya –ve belki kainata– adalet getirmenin vazifesini edinmiş gibi laflar edinebilirsiniz. Bununla beraber, hepimizin elinden gelen genelde benzer ölçülerde işlerdir, eğer dünyaya tek başınıza adalet getiremiyorsanız, başkalarından da bunu bekleyemezsiniz.

O halde büyük laflar edip, dünyanın ne kadar değişime muhtaç ve insanların ne kadar kötü olduğundan bahsetmenin bir anlamı yok. Bunlar doğru olabilir, evet, insanların çoğu sorumsuz olabilir ama harekete geçmiyor olmalarının sebepleri aynı hayatı yaşamıyor olmanızdır. Aynı dünyayı paylaşmıyor, aynı ihtiyaçlar peşinde koşmuyorsanız, diyelim yazı yazarak veya bir üniversite kadrosundan maaş alarak, aynı derecede imkan ve yetenek sahibi olmayan birilerine akıl öğretme *imtiyazı* elde etmiş olmazsınız. İnsanların dünyasında sizin bir yerinizin olması, onların tüm hayatlarını size göre şekillendirmek zorunda olduğu anlamına gelmez. Yazar çizer takımı, temel ihtiyaçlarını karşılamış insanların hayatlarına çeşni kabilinden tat vermek için vardır, onların tüm hayatlarını belirlemek için değil.

Onun için (herkes gibi) küçük insanlardan sadır olan büyük fikirlerin değerlendirmesinde, küçük dünyaların nasıl şekillendiğine bakmak daha iyidir. Size bir devrim yapmayı, kadınlardan uzak durmayı, hayatını ibadetle geçirmeyi, dünyadan el ve etek çekmeyi öğütleyip, *fazilet sinyalleri* verebilirim, bana, *ne kadar da iyi bir insan* dersiniz ve belki bu yolla şimdi gördüğümde daha fazla ilgi görebilirim. Kendimi de daha iyi hissederim, çünkü söylediklerimin *doğru* olduğundan emin olurum.

Ama bu doğru olur mu? Hayatımda yapamadığım, okuyanların da yapamayacağını bildiğim ama ortak bir *iyilik* görüntüsü altında, kendimin reklamını yapmak, insanın düşmeye meyyal olduğu kuyulardan uzak durduğumu düşündürmek, insandan daha *üstün* olduğumu hissettirmek, okuyanlardan daha faziletli biri olduğumu anlatmak... Doğru bir iş olur mu?

Hayır, çünkü değilim.

But virtue is precisely what you don't advertise. It is not an investment strategy. It is not a cost-cutting scheme. It is not a book selling (and worse, concert tickets selling) strategy.

Fazilet tam olarak reklamını yapmadığınız şeydir. Bir yatırım stratejisi değildir. Bir maliyet azaltma yöntemi değildir. Bir kitap satışı (veya daha fenası, konser bileti satışı) stratejisi değildir.

Fazilet reklamını yapmadığın şeydir. Doğru, nafil ibadetin gizlisinin makbul olması gibi bu, bir yandan da insanların özendirilmesi gerek. Yani, faziletleri sadece gizli yaparsanız, insanların önemli bir motivasyonunu engellemiş olursunuz. Göstere göstere, göstermek için veya alıntıdaki amaçlar için iyilik yapmakla, doğal hali iyilik olmak arasında bir fark var.

Reklamını yapmamak tabii ki gizlemek anlamına gelmiyor. Yaptığınızı, doğruluğuna inanarak ve bir takım küçük amaçlar için değil, kendisi için yaparsanız, fazilet oluyor.

Ben bu kadar *Kantçı* değilim aslında, ahlaken insanların çoğunun başkalarının kötülüğüne bakıp, bu kötülükten uzaklaşarak kendini iyi hissetmeye ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Eğer bir insan *reklam yapamayacağı* için iyilik de yapmıyorsa, iyi davranıp, bunun reklamını da yapması daha iyidir. Yine de biz o reklamlara kanmalı mıyız? Hayır. Sadece bakıp, *zavallı adam, iyiliğine reklam almadan yaşamayı beceremiyor herhalde* deyip üzülmeliyiz.